

ዳኞች፡ ሐገስ ወልዱ

ዳኝ መላኩ

ተሻገር ገ/ስላሴ

አልማው ወሌ

ዓለ. መሐመድ

አመልካች፡ አቶ ገብረሊባኖስ ረዳ ጠበቃ ከበደ መንገሻ ቀረበ

ተጠሪ፡ ወ/ሮ አዜብ አሰፋ ጠበቃ አዲሱ ሽባባው ቀረበ

መዝገቡ የተቀጠረው ለምርመራ ሲሆን መርምረን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ይህ የሰበር ጉዳይ የቀረበው አባትነትን ስለማስረዳት ዳኝነት በተጠየቀ ጊዜ አባትነትን የማስረዳት ጉዳይ እና የውሣኔ አሰጣጥ አስመልክቶ በግራቶች ጉዳይ የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት የሰጠውን ውሣኔ መነሻ በማድረግ ተገቢውን ትርጉም ለመስጠት ሲባል ነው።

የጉዳዩም መነሻ እንደሚከተለው ነው። ከዚህ ጉዳይ ጋር ተያያዥነት ባለው በሰበር መ/ቁ 54062 ጥር 10 ቀን 2003 ዓ.ም በተሰጠው የሰበር ውሣኔ ላይ እንደተገለጸው የአሁን ተጠሪ ከሟች አቶ መዝሙር አፈወርቅ ጋር በጋብቻ እየኖሩ እያለ ህፃን ሜሮን እንደተወለደች ገልጸው አባቷ አቶ መዝሙር አፈወርቅ ከዚህ ዓለም በሞት ተለይተዋል ስለሆነም የህፃን ሜሮን ወራሽነት ይረጋገጥልኝ በማለት ለአዲስ አበባ የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ባቀረቡት አቤቱታ መሠረት ህፃን ሜሮን የሟች አቶ መዝሙር አፈወርቅ ወራሽ ናት በሚል ከተወሰነ በኋላ የአሁን አመልካች ይህቺ ህፃን የተወለችው ከአሁን ተጠሪ ጋር በትዳር እያሉ መሆኑን የጋብቻውን ዘመን እና ህፃኗ የተወለደችበትን ቀን በመጥቀስ ካስረዱ በኋላ አባት እኔ ሆኜ እያለ ሟች አቶ መዝሙር አፈወርቅ አባት እንደሆኑ ተደርጎ የተሰጠው ውሣኔ የእኔን መብት ይካል ይሰረዝልኝ በማለት በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 358 መሠረት ጥያቄ አቅርበው ይኸው ጉዳይ እስከ ከተማው ሰበር ሰሚ ችሎት ደርሶ የህፃን ሜሮን አባት ማን ነው? የሚለውን የልጅነት ጉዳይ ያስነሳ ክርክር ሆኖ በመገኘቱ ይህ ዓይነት ጉዳይ በፌዴራል ፍ/ቤቶች ስልጣን ሥር የሚወድቅ እንጂ የአ/አበባ ፍ/ቤቶች ተመልክተው ለመዳኘት ሥልጣን የላቸውም ስለሆነም የህፃን ሜሮን አባት ማን ነው? የሚለው ሥልጣን ባለው የፌዴራል ፍ/ቤት ተወስኖ እስከሚታወቅ ድረስ ህፃን ሜሮን የአባቷ የአቶ መዝሙር አፈወርቅ ወራሽ ናት በሚል ቀደም ሲል በአ/አበባ የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሰጥቶት የነበረውን የውሣኔ ክፍል ለጊዜው አግዶ ግራቶችን አሰናብቷቸዋል።

ይህም የሰበር አቤቱታ የቀረበበት ፍርድ ምክንያት የሆነው በዚህ መሠረት የሜሮን አባት ማን ነው? የሚለው አከራካሪ ነጥብ ሥልጣን ባለው ፍ/ቤት ታይቶ ዳኝነት እንዲሰጥበት የአሁን አመልካች አቶ ገ/ሊባኖስ ረዳ ለፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት አቤቱታ በማቅረባቸው ነው።

የአቤቱታቸውም ይዘት ከተጠሪ ጋር ከ1979 ዓ.ም ጀምሮ በፍቺ እስከተለያየንበት እስከ 1994 ድረስ በጋብቻ ላይ እያለን ከወልድናቸው ሌሎች ልጆች በተጨማሪ ህፃን ሜሮን ገ/ሊባኖስን ግንቦት 13 ቀን 1989 ዓ.ም ተወልዳለች ተጠሪ ከእኔ ጋር በጋብቻ ተሳስራ እየኖረች እያለ ይህቺ ህፃን ተወልዳ እያለ ተጠሪ ይህንን በመካድ ከሚች ከአቶ መዝሙር አፈወርቅ ጋር ከጥር 28 ቀን 1989 ዓ.ም ጀምሮ በጋብቻ እያሉ ሜሮን ከአቶ መዝሙር አፈወርቅ እንደተወለደች አድርገው የወራሽነት ማስረጃ ለማግኘት ጥረት ማድረጋቸውን ስለተረዳሁ የእኔ አባትነት በፍርድ ይረጋገጥልኝ የሚል ነው።

ተጠሪም የህፃን ሜሮን አባት ሚች አቶ መዝሙር እንጂ አመልካች እንዳልሆነ በሚያስረዳ አኳኋን ክደው በመክራክራቸው ክስ የቀረበለት የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በክ/መ/ቁ 42739 ጥር 14 ቀን 2002 ዓ.ም በዋለው ችሎት አመልካች በክስ አቤቱታቸው የገለጹት ሜሮን የተወለደችው ከተጠሪ ጋር በጋብቻ ተሳስረው በሚኖሩበት ጊዜ ነው በጋብቻ ጊዜ ለተወለደ ህፃን አባቱ በጋብቻው ያለው ሰው እንደሆነ በተሻሻለው የቤተሰብ ህግ አንቀጽ 126 ላይ የህግ ግምት ተቀምጧል። በዚህ የህግ ግምት አመልካች የሜሮን አባት ናቸው ይህንን የህግ ግምት ተጠሪ እናቱቱ አባቷ ሌላ ሰው ነው በማለት ውድቅ ማድረግ አይችሉም በተሻሻለው የቤተሰብ ህግ አንቀጽ 143 በፍርድ ቤት ውሳኔ አባትነት የሚታወቀው የልጅ አባት ያልታወቀ ወይም አባቱ ልጁን የካደው እንደሆነ ነው አመልካችም ሜሮን ልጅ አይደለችም ብለው የመካድ ክስ አላቀረቡም በአግ ግምት ደግሞ አመልካች የሜሮን አባት ናቸው ስለሆነም የሜሮን አባት የታወቀ በመሆኑ አባቷ ለታወቀ ሰው ልጅነቷ በፍርድ ቀርቦ የሚረጋገጥበት አግባብ የለም ክስ ለፍርድ የሚቀርብ አይደለም በማለት የፍርድ ሐተታ አስፍሮ የአመልካች አቤቱታ ለፍርድ የሚቀርብ ባለመሆኑ የክስ አቤቱታው ተሰርዟል በማለት ተወስኗል።

ይህም ፍርድ በይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት ስህተት የሌለበት መሆኑ ተገልጾ የአሁን አመልካች የይግባኝ አቤቱታ ተቀባይነትን ሳያገኝ በመቅረቱ ይህ የሰበር ጉዳይ ሊቀርብ ችሏል።

የሰበር አቤቱታው ፍሬ ቃልም የህፃን ሜሮን አባት ማን ነው? የሚለው ሥልጣን ባለው ፍ/ቤት ሊረጋገጥ ካልቻለ እንዴት ፍትህ ማግኘት ይቻላል? የሚለውን የሚያብራራ ነው።

እኛም ጉዳዩን እንደሚከተለው መርምረናል እንደመረመርነውም የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ግራቀኙን ያከራከረው ጉዳይ በፍርድ ሊያልቅ የሚገባው አይደለም ከሚል መደምደሚያ ሊደርስ የቻለው በተሻሻለው የቤተሰብ ህግ አዋጅ ቁጥር 213/92 በአንቀጽ 126 እና 143 የተመለከቱትን ድንጋጌዎች ይዘትና ትርጉም አዛብቶ በመተርጎሙ የተነሳ እንደሆነ ተገንዝበናል ይኸውም አባትነት የሚረጋገጥባቸው ሶስት መንገዶች ያሉ ሲሆን እነዚህም መንገዶች በቀደም ተከተል ተደንግገዋል። በቅድሚያ የተቀመጠው ጋብቻ መኖርንና ክርክር የተነሳበት ህፃን በዚህ ጋብቻ ጊዜ የመወለድን ሁለት መሠረታዊ ፍሬ ነገሮች መነሻ በማድረግ የልጅ አባት ወይም አባቷ ባል የሆነው ሰው ይሆናል የሚል ግምት ህጉ የወሰደበት ነው ይህ የህግ ግምት ነው ይህ የህግ ግምት መረጋገጥ በሚገባቸው ፍሬነገሮች ላይ የተመሠረተ ነው እነዚህን ፍሬ ነገሮች ማረጋገጥ የቻለ ወገን ሌላ የተለየ ማስረጃ ማቅረብ ሳይጠበቅበት ህግ በእራሱ ግምት የወሰደለት መሆኑን የሚያሳይ ነው።

የህግ ግምት ህግ አውጭው ከተለያዩ መነሻ ሀሳቦች በመነሳት ህጉ የሚገመተው ነገር እንደማስረጃ ሆኖ እንዲያገለግል ያስቀመጠው እንጂ በህጉ የተቀመጠው ግምት ያለ ፍርድ ቤት ዕውቅና በእራሱ ተፈጻሚ እንዲሆን አይደለም የህግ ግምት እንደማስረጃ ከሚወሰዱት እንደ ሰነድ፣ የሰው ምስክርነት ቃል፣ የእምነት ቃል ገላጭ ማስረጃ ወዘተ ሆኖ ሊያገለግል ከሚችሉት የማስረጃ ዓይነቶች የሚመደብ እንጂ በእራሱ እንደፍርድ ሊቆጠር የሚችል አይደለም።

የህግ ግምት ተጠቃሚ የሆነው ወገን በቅድሚያ በህጉ ግምት መነሻ የሆኑትን መሠረታዊ ፍሬ ነገሮች የማረጋገጥ ግዴታ አለበት። ከሌላው ወገን ተከራካሪ መብት አንፃር እነዚህን መሠረታዊ ፍሬ ነገሮች ማረጋገጠና አለመረጋገጡ ክርክሩን በሚያየው ፍ/ቤት ዳኝነት የሚያስፈልገው ነው አረጋግጦ የህግ ግምት በማስረጃነት እንዲያለግለው ወይም እንዲጠቅመው ከማድረግ ደረጃ እንኳ ቢደርስ እንደ ግምቱ ዓይነት ሁኔታ ሊስተባበል የሚችል ከሆነም ሌላው ተከራካሪ ወገን በተራው እነዚያ የህግ ግምት መነሻ የሆኑት ፍሬነገሮች ያልተሟሉ ያልተረጋገጡ መሆኑን በፍ/ቤት በማስረጃነት የህጉን ግምት የማፈረስ መብት አለው ይህ ሁሉ ተግባር በክርክር ሂደት በፍርድ ቤት ሊረጋገጥ የሚችል የዳኝነት ሥራን የሚጠይቅ ጉዳይ መሆኑ እየታወቀ የሥር የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት የአሁን አመልካች በክስ አቤቱታው የገለጻቸው ፍሬ ነገሮች እንዳሉ እውነት አድርጎ በመያዝ እና በተሻሻለው የቤተሰብ ህግ አንቀጽ 126 እንደተነገረው የህፃን ሜሮን አባትነት በህግ ግምት ተረጋግጧል ሌላ የፍርድ ቤት ተጨማሪ ሥራ የሚያስፈልገው አይደለም ከሚለው መደምደሚያ የደረሰው ከላይ በዝርዝር እንዳሰፈረው የህግ ግምት የሚቋቋምበትንና የህግ ግምት እንደማስረጃ ሊወሰድ የሚችል መሆኑን ካለማገናዘብ በስህተት መተርጎሙን የሚያሳይ በመሆኑ በአተረጓጎም ረገድ መሠረታዊ የህግ ስህተት የፈፀመበት ሆኖ አግኝተነዋል።

ከላይ በፈፀመው ስህተት መነሻነትም ለተሻሻለው የቤተሰብ ህግ አንቀጽ 143 ተፈጻሚነት ውስጥም በስህተት እንዲተረጎም አድርጎታል /አብቅቶታል/።

አባትነት በፍርድ ሊነገር የሚችልበት ሁኔታ በአንቀጽ 143 ሲቀመጥ በቅድሚያ አባትነት ከህግ ግምት የሚመነጭ በህግ ግምት የሚረጋገጥ ከሆነ በዚህ አኳኋን በጋብቻ ጊዜ የመወለድ ሁኔታ ካለ በአንቀጽ 126 በተመለከተው በህግ ግምት የሚረጋገጥ እንጅ አንቀጽ 143 ሥራ ላይ የማይውል መሆኑን እንዲሁም የጋብቻ ግንኙነት ወይም በህግ የታወቀ ግንኙነት ሳይኖር የተወለደን ልጅ አንድ ሰው አባት ነኝ በሚል በዕሉፍ ያወቀ እንደሆነ በዚህ ሥርዓት አባትነትን ማረጋገጥ የሚቻል መሆኑን ከላይ በተቀመጡት ሁኔታዎች በማይሸፈኑት በቁጥር 143 የተዘረዘሩት ምክንያቶች ባጋጠሙ ጊዜ እንደ ሶስተኛ የአባትነት ማረጋገጫ መንገድ አባትነት በፍርድ የሚነገርበትን አግባብ የደነገገ በመሆኑ የአሁን አመልካች አባትነቱ በአንቀጽ 126 መሠረት ታይቶ ይረጋገጥልኝ በማለት ያቀረቡትን የዳኝነት ጥያቄ ልክ በአንቀጽ 143 አባትነት በፍርድ ይረጋገጥልኝ በማለት እንደቀረብ የዳኝነት ጥያቄ አድርጎ መተርጎሙ ከመጀመሪያው ስህተት የመነጨ ለሁለተኛ ጊዜ የተፈፀመ የህግ ስህተት ሆኖ አግኝተነዋል።

በዚህ ሁሉ ምክንያት የግራቀኙ ክርክር በፍርድ ሊያልቅ የሚገባው በየፊናቸው ያቀረቡት የህግና የፍሬ ነገር ክርክር በየተራቸው በሚያቀርቡት የማስረጃ አግባብነት ጥንካሬ ታይቶ ፍርድ ሊያርፍበት የሚችል ሆኖ እያለ በተሳሳተ የህግ ትርጓሜ መነሻ ጉዳዩ በፍርድ ሊያልቅ የሚገባው ሆኖ አልተገኘም በማለት የሰጠው ፍርድ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ አግኝተነዋል።

ው ሣ ኔ

1. በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት እና ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት እንደቅደም ተከተሉ በኮ/መ/ቁ 42739 በ14/5/2002 ዓ.ም የተሰጠው ፍርድ እና በመ/ቁ 89823 በ18/6/2002 የተሰጠው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 348/1/ መሠረት ተሸሯል።
2. በግራቶች መካከል የተነሳውን ክርክር በፍርድ ሊያልቅ የሚገባው ስለሆነ በፍርድ ሀተታው እንደተገለፀው በጉዳዩ ላይ ግራቶችን አከራክሮን ተገቢውን ዳኝነት ይሰጥበት ዘንድ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 341 መሠረት ጉዳዩን መልሰናል።
3. ግራቶች እዚህ ሰበር ድረስ ክርክር ለማድረግ የበቁበት የሥር ፍ/ቤቶች በፈፀሙት የህግ ስህተት ሳቢያ በመሆኑ ግራቶች የየራሳቸውን ወጭና ኪሣራ ይቻሉ።
መዝገቡ ተዘግቷል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ም.አ